

pl. a „Magyarország természeti adottságai az idegenforgalom szempontjából” (1987), a „Magyarország földrajzi áttekintése” c. (1988) szintézise, a már említett országos kistájkataszter, hogy *tanulmányainak, tematikus térképeinek, tudományos ismeretterjesztő, s különösen tiszteletreméltó tudománytörténeti írásainak százait* ne is soroljuk.

A színvonalas tudományos tevékenység mellett egész pályafutása során számos felelősségteljes *tudományszervezési-irányítási* feladatot látott és lát el. Mindenekelőtt a *Magyar Földrajzi Társaságban* működve szerzett annak újjáalapításától, 1952-től aktív tagként egyre több érdemet. 1963-tól választmányi tag, 1973–1981 között főtitkár, 1981–1989 között társelnök, azóta tiszteleti tag. Eközben máig tagja a Földrajzi Közlemények Szerkesztőbizottságának, elnöke az MFT Emlékbizottságának. Évtizedeken át nem csupán a szakülések gyakori előadója, hanem a Társaság évi vándorgyűléseinek érdeműs szervezője, a külföldet is érintő, gazdag élményeket-tapasztalatokat adó tanulmányutak nagy megbecsülést szerzett, kiválóan felkészült szakmai vezetője. Méltán nyerte el előbb a Társaság elismerő oklevelét, majd 1985-ben a Lóczy Lajos emlékérmét, 1994-ben a Teleki Sámuel érmet.

Hosszú időn át vett és vesz részt az MTA–OVH Vízgazdálkodási Bizottsága, a Fertő-táj Bizottság és *több* akadémiai tudományos *bizottság* (Földrajzi, Geonómiai, mindmáig a Hidrológiai Bizottság), a TIT Országos Földtudományi Választmánya, a TMB, ill. a Doktori Tanács Földrajzi–Meteorológiai Szakbizottsá-

ga munkájában, különböző alkalmi bíráló, szakértői, vizsga- stb. bizottságokban.

Rokontudományi és nemzetközi kapcsolatait, előadásai, publikációi révén neve és munkássága régóta ismert széles e hazában és határainkon túl is, amihez hozzájárult, hogy közel fél évszázada nemcsak kutató geográfus és tudományszervező, hanem kiváló szakelőadó és a *felsőoktatásban* is igen aktív, sokoldalú megbecsült szakember. Magas színvonalú tudományos ismeretterjesztő, pedagógus továbbképzést szolgáló előadásain kívül már évtizedekkel ezelőtt résztvett az ELTE földrajzoktatásában, amiért a hetvenes évek elején c. egyetemi docensi, majd egy évtizede c. egyetemi tanári elismerésben részesült. Az utóbbi években pedig egyetemi professzorként jelentős szerepet vállalt a Károli Gáspár Református Egyetem földrajzoktatásában.

Bár *Somogyi Sándor* közel egy évtizede az MTA Földrajztudományi Kutatóintézetének nyugdíjasa, de ezt még ott sem mindenki tudja, hiszen szinte minden nap megtalálható az intézetben, mindenben mindenkinek készséggel áll rendelkezésére, számíthatunk töretlen munkakedvére, alkotókészségére, lexikális tudására, tanácsaira, s szeretnénk még a jövőben is számítani! S biztos tudom, hogy így gondolja ezt az egész geográfus társadalom, tiszteelő-szerető barátok, közelebbi-távolabbi munkatársak, tanítványok generációi, akik ezen a jeles évfordulón szívből gratulálnak *Somogyi* professzor úrnak jó erőt, egészséget, alkotókedvet, további sikereket kívánva!

Marosi Sándor akadémikus

DR. JAKUCS LÁSZLÓ 75 ÉVES

Eme köszöntő sorok írójától szakmabeliek tudják-mondják-írják, gyakran kezdi mondani-valóját így: engedtessek meg a *szubjektív* hangvétel... Most igazán indokolt az ilyen indítás annak a *Jakucs Lászlónak* és gazdag életpályájának a rövid bemutatása alkalmából, akit fél évszázada ismerek, igaz, önzetlen barátként tisztelek-becsülök-szeretek, s akinek 75. születésnapjára emlékezünk. *Jakucs* professzor a nagyszámú hazai és külföldi szakember, pályatárs és a több tízezernyi tanítvány, sőt népesebb

közösség értékítéletével megegyező *objektív* véleményem szerint a 20. század egyik, ha nem a legeredményesebb karszt-, különösképpen barlangkutatója és feltárója.

Az 1926. január 21-én Sarkadon született *Jakucs László* már egyetemi hallgató korában feltérképezte a Sátorkőpusztai-barlangot, majd fiatal karsztkutatóként feltárta a bükkői Létráste-tői-víznyelőbarlangot. Új tudományos módszerek alkalmazásával 1952-ben felfedezte és feltárta, térképezte a 10 km hosszúságú aggteleki

A Közlemények e száma már a nyomdában volt, amikor megkaptuk a szomorú hírt: *Jakucs László* 2001. december 1-jén elhunyt. Így a pályatárs méltató köszöntését multhatatlanul múlt időben kell olvasnunk. (A szerk.)

Béke-barlangot, 1953-ban a bükki Pénzpataki-barlangot, az aggteleki Alsó-barlangot. Sikeres kutatói és sajátos barlangi névadó szerepét sok egyéb mellett jól jelzi a páratlan szépségű és méretű (178 km) ukrainai Optimista-barlang – tanítványaival sikeresen feltárt és térképezett – új szakaszának Szegedi-barlanggá keresztelése.

Erre már az Aggteleki-barlang *igazgatói* feladatkörének rendkívül sikeres ellátását (1953–1963) követő szegedi *földrajzprofesszori* működése idején került sor. Itt 1964-ben megszervezte a Természeti Földrajzi Tanszéket, amelynek 28 éven át volt vezetője, s ahol még az utóbbi években is élvezhették tanítványai lebilincselő stílusú előadásait, tartalmas óráit (mélán birtokosa a diákok „Kedvenc-díj”-ának). Földrajztanárok hatalmas seregébe oltotta be a szakma szeretét, igen eredményes *iskolateremtő* munkája tanúságaként tudományos fokozattal rendelkező kutatók, egyetemi oktatók–tanárok tucatjai tevékenykednek ma is felelős beosztásban szerte az országban.

Fél évszázados töretlen *tudományos* munkásságának összegzéseként ma már közhelyként szereplő fontosabb alaptézisei: kutatói-barlangfelfedező-feltáró-térképező tevékenysége mellett – és sok oldalú „karszton kívüli” kutatásain kívül – elsődrenden karsztmorfológusként a hagyományos szemléletet átformálva, a mészkőkarsztok két nagy csoportját különböztette meg. Az *A* típusú (autogén) karsztokon a tisztán karsztkorróziós úton keletkezett karsztjelenségek és karsztformák jellemzőek. Az *B* típusú (allogén) karsztok folyóvízi eróziós tevékenység eredményei is. Nemzetközi viszonylatban is elsőként dolgozta ki a karsztbarlangok morfogenetikájának eróziós modelljét. Új elveket és módszereket dolgozott ki és alkalmazott sikeresen még ismeretlen barlangok feltárására. Bizonyította a karsztfolyamatok döntően biogén szabályozottságát.

Jakucs professzor számos idegen nyelvű és külföldön megjelent tanulmánya, tanulmányútjai, nemzetközi kongresszusokon, egyéb rendezvényeken tartott előadásai révén jól ismert és elismert *szaktekinély külföldön* is. Monografikus feldolgozásai jelentek meg külföldön több nyelven. Tanítványaival is rendszeresen járt külföldi expedíciós tanulmányutakon, ezzel is hozzájárulva a szakmai utánpótlás, szakemberképzés színvonalas biztosításához.

A tudományos életmű értékét tanúsító több mint egy tucatnyi szakkönyvén, számos tankönyvén, mintegy 120 tudományos közlemé-

nyén kívül kivételes adottsága sokoldalú ismeretközlő készsége, páratlanul sikeres, magas színvonalú *tudományos ismeretterjesztő* munkássága. Ilyen jellegű frásai és előadásai tömegén kívül művészi tökélyre vitte a film nyelvéen megjelenített, gyakran saját hangján kiegészített magyarázatokkal kísért TV-s és videós ismeretterjesztést. Miután már az ötvenes évek elején *id. Kollányi Ágoston*, majd *Rockenbauer Pál*, sőt német tévétársaság is készített vele, róla és karsztkutatásairól dokumentumfilmeket, továbbá Bariban a Nemzetközi Barlangkutató Kongresszuson a „Világ legjobb barlangfilmje”-nek járó aranyserleggel tisztelték meg kiemelkedő tevékenységét, mindmáig hivatásos filmeseknek is dicséretre méltó munkáival felérő alkotásokkal büszkélkedhet (sajnálatos, hogy ezek nem kerül[het]nek rendre képernyőre.) Örvendetes viszont, hogy 1993-ban az Akadémiai Kiadónál megjelenhetett a „Szerelmes barlangjaim” c. terjedelmes, gyönyörűen illusztrált, természettudományos hitvallását is tükröző könyve, amely tudományos eredményeit összegezve élvezetes, érdekfeszítő, oknyomozó, szépirodalmi kvalitásra valló stílusban szinte észrevétlenül bővíti az átlagolvasó ismereteit is.

Jakucs professzor pályafutása során kimagasló tudományirányítói és -szervező tevékenységet is végzett. A megszámlálhatatlan hazaiakon kívül sikeres nemzetközi rendezvényeket is szervezett. Számos hazai és nemzetközi szervezet választotta tagjává, vezetőjévé (MTA Földrajzi Tudományos Bizottság, TMB Földrajz–Meteorológiai Szakbizottsága, Nemzetközi Földrajzi Unió, Nemzeti Bizottsága, Environmental Change on Karst Area bizottság). Társelnöke, majd tiszteleti tagja a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társaságnak, a Magyar Földrajzi Társaságnak; utóbbi több munkabizottságának vezetőjeként, szerkesztő bizottságok tagjaként, a TIT Csongrád megyei elnökeként, és évtizedeken át az MFT Szegedi Osztálya elnökeként, újabban tb. elnökeként szerzett elévülhetetlen érdemeket.

Bár sors- és pályatársai nevében is joggal írta, hogy a gyönyörű, ám nehéz, sőt veszélyes feladatokat vállaló „barlangkutatók... sohasem vehetnek át taláros rektorok fehérkesztyűs kezéből ropogós diplomát”, ő tisztelettel parancsoló különböző tevékenységeiért méltán nyerte el a Herman Ottó érmet, a Kadić Ottokár érmet, a Vass Imre emléklakettet, a Lóczy Lajos érmet, a Teleki Sámuel érmet, a Felsőoktatás

Kiváló Dolgozója címet, a Munka Érdemrend arany fokozatát, az Eötvös Koszorút, a József Attila Tudományegyetem névadói kitüntetését és a Professzor Emeritus címet. Egy jól megérdemelt, igazán magas állami kitüntetés azonban még várat magára...; ám remélhetőleg a 70. születésnapjára tanítványai, hazai és külföldi pályatársai által írt, összeállított, a tanszéken

szerkesztett és kiadott tanulmánykötethez és a Szegedi Egyetem ez évi, általános megbecsülést jelző 75. születésnapjára megemlékezéséhez csatlakozva e sorok írójának kivételes tiszteletét, múlhatatlan barátságát, a széles szakterület legjobb kívánságait ugyancsak a Tőle megszkott szerénységgel, ám szeretettel fogadja...

Marosi Sándor akadémikus

DR. KLINGHAMMER ISTVÁN A HALLEI LEOPOLDINA AKADEMIA TAGJA

Az 1652-ben Halléban alapított német akadémia (Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina) 2000 végén tagjai közé választotta *dr. Klinghammer István* egyetemi tanárt, az ELTE TTK Térképtudományi Tanszéke vezetőjét, az ELTE rektorát, Társaságunk Térképészeti Szakosztálya elnökét. *Benno Parthier* elnök indoklása szerint *Klinghammer Istvánt* el-

sősorban eredményes nemzetközi szakmai tevékenysége és kezdeményezései, valamint a térképészet tudományának újszerű interdiszciplináris megközelítése elismeréseként tisztelték meg akadémiai tagsággal. A Leopoldina Akadémia 2001. április 8-i, éves közgyűlésén *Klinghammer Istvánt* már rendes tagként üdvözölték.

PEJA GYŐZŐ-EMLEKTÁBLA AVATÁS A DIÓSGYŐRI GIMNÁZIUMBAN

2001. március 13-án Peja-emléktábla avatására került sor a Diósgyőri Gimnáziumban. Az ünnepség és megemlékezés alkalmából a középiskola vezetősége meghívta a város vezetőit, *Peja Győző* lányát és unokáit, a Magyar Földrajzi Társaságot és a Nyíregyházi Főiskola Földrajzi Tanszékének oktatóit.

Az emléktábla állítását kezdeményezte és annak költségeit fedezte *Frisnyák Sándor* egyetemi tanár, *Peja Győző* (1907–1983) egykori közvetlen munkatársa.

Március 13-án délelőtt a középiskola ének-kara, tanárai és tanulói – a meghívottak jelenlétében – elénekelték a Himnusz, majd *Marosi Sándor* akadémikus, a Magyar Földrajzi Társaság elnöke felavatta az emléktáblát, méltatva *Peja Győző* geográfiai munkásságát. A középiskola nevében *Péter Barnabás*, a Diósgyőri Gimnázium igazgatója, a Földrajzi Társaság nevében *Marosi Sándor*, a nyíregyházi geográfusok nevében *dr. Hanusz Árpád* tanszékvezető főiskolai tanár elhelyezték a megemlékezés koszorúit.

Ezután az emléktáblát felavató *Marosi Sándor* Peja-emlékgyűrűvel tünteték ki, amelyet őszinte meghatódottsággal, ismert szerénységgel vett át a Peja-alapítvány elnökétől.

Erre az alkalomra jelent meg *Peja Győző*: Észak-Magyarország (válogatott geomorfológiai tanulmányok) c. könyve. Az Észak- és Kelet-Magyarországi Földrajzi Évkönyv 9. kötetét alkotó tanulmányokat válogatta és sajtó alá rendezte *Frisnyák Sándor* és *Fábián József*. A könyv sajtóbemutatóján a két szerkesztő ismertette *Peja Győző* pedagógiai és tudományos hagyatékát, alkotó tevékenységét és közéleti munkásságát. A könyv a szerkesztési koncepciónak megfelelően nem ölelhet fel *Peja Győző* pedagógiai munkásságát, amely legalább akkora jelentőségű, mint kutatói-földrajzírói teljesítménye. E kötetben helyet kaptak regionális dolgozatai, amelyek közéleti tevékenységének fénykorához kötődnek, jól tükrözik a földrajztudomány népszerűsítésében, a megyei tájkatató munka szervezésében – irányításában – beöltött szerepét. *Peja Győző* pedagógiai öröksége, szellemisége ma is tovább él, alapvetően meghatározza a Diósgyőri Gimnázium oktató-nevelő munkáját. Tudományos alkotó tevékenysége maradandó érték, része a magyar földrajztudománynak, melyet őszinte tisztelettel őriznek és ápolnak tanítványai, munkatársai és barátai.

Dr. Kókai Sándor